

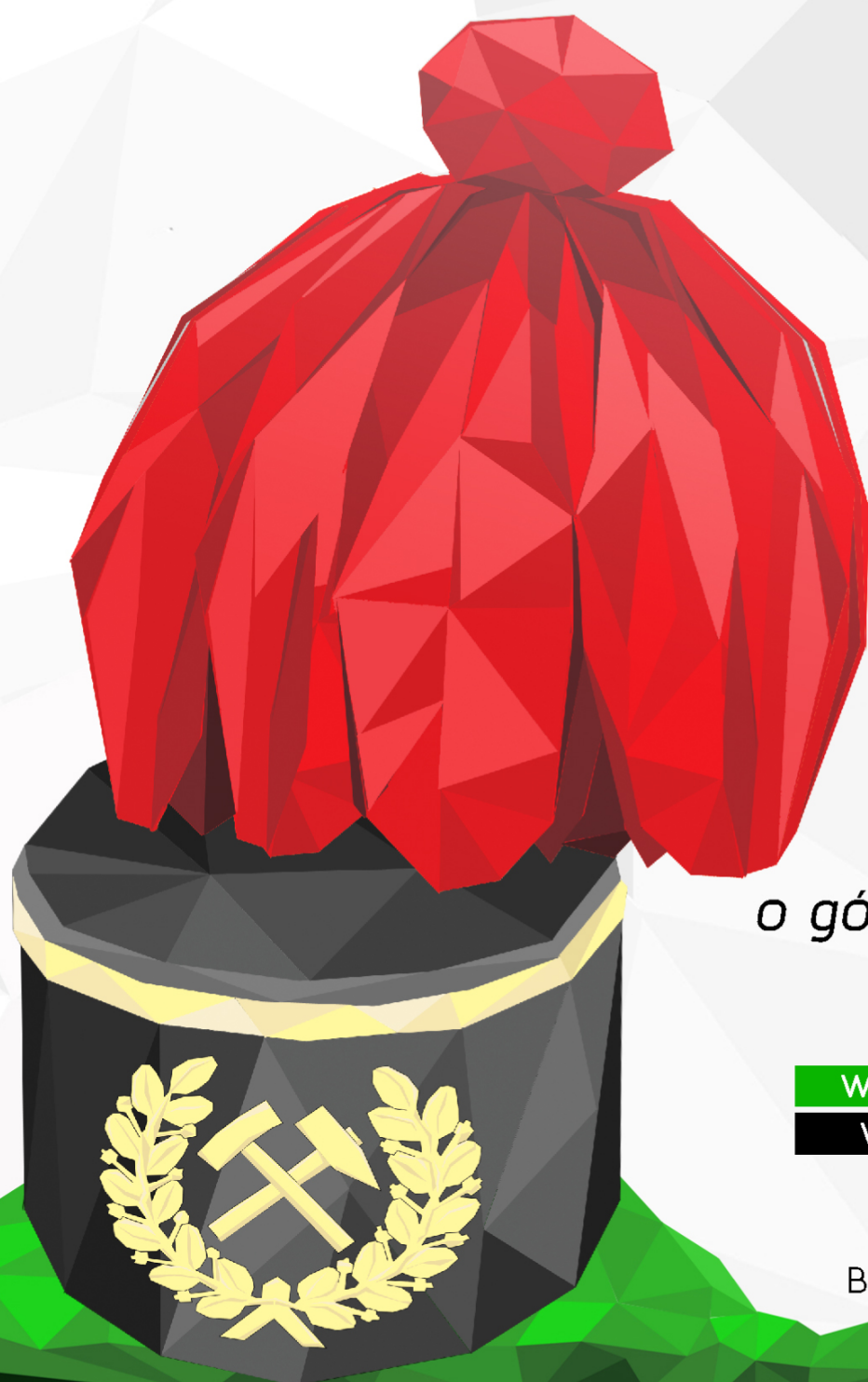
PGE Giganty Mocy
MCK Bełchatów

TRADYCJA PRZYSZŁA SPOD ZIEMI

-zwyczaje górnicze w działalności KWB Bełchatów

28.11.2014 - 31.01.2015

wystawa czasowa

Górnictwo i Energetyka
Konwencjonalna S.A.

Bełchatów
Tylko dobre reakcje

*"Barbara Święta
o górnikach pamięta".*

www.pgegigantymocy.pl

www.mck.belchatow.pl

Miejskie Centrum Kultury
PGE Giganty Mocy
Bełchatów, pl. Narutowicza 3

W grudniu 1960 r. podczas poszukiwań gazu ziemnego, w miejscowości Piaski odkryto złożę węgla brunatnego. Minęło jeszcze 20 lat zanim w bełchatowskiej kopalni wydobyto pierwszy węgiel. Dziś jest to najmłodszy, a zarazem największy zakład wydobywczy tego surowca w Polsce. Z kopalnią jest lub było związanych wielu mieszkańców okolicznych terenów, a sam Bełchatów stał się jednym z nielicznych górniczych miast położonych poza obszarem Śląska. Każdego roku, w dniu imienin patronki Świętej Barbary górnicy obchodzą swoje święto. W tym roku bełchatowianie świętują je już po raz czterdziesty.

Włączając się w tegoroczne obchody Barbórki, PGE Giganty Mocy prezentują wystawę, której tematem są tradycje górnicze kultywowane w Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów.

Za pomoc w organizacji wystawy składamy podziękowania pracownikom PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. Oddział KWB Bełchatów.

Barwy górnicze to zieleń oraz czerni. Zieleń symbolizuje naturę i tęsknotę za życiem na powierzchni, natomiast czerni - ciemność, która panuje w korytarzach kopalni.

Godło górnicze (tzw. młotki górnicze) stanowią dwa skrzyżowane narzędzia służące niegdyś górnikom podczas pracy:

pyrlik – młotek o obu końcach płaskich,

żelazko – rodzaj klina spłaszczonego z jednej strony.

Praca narzędziami przedstawionymi w godle została zarzucona w XIX wieku, po wprowadzeniu do użytku materiałów wybuchowych. Obecna forma godła opracowana została w 1928r. przez Stanisława Majewskiego. Można je znaleźć na mundurze górniczym w postaci haftów i przedstawień na guzikach.

O mundurach górniczych słów kilka.

Górnicy mundur galowy składa się z płaszcza, kurtki, spodni lub spódnicy, nakrycia głowy, ozdobionego pióropuszem, nazywanego czakiem oraz szalika i białych rękawiczek. Kurtkę, czyli górną część munduru, zdobią dystynkcje i odznaczenia górnicze. Elementem munduru górniczego jest również szpada - honorowe odznaczenie symbolizujące wolność, godność i honor górnika. Dziś jest również symbolem władzy wyższych urzędników górniczych i nadzoru.

Czako to nakrycie głowy noszone łącznie z galowym mundurem górniczym. Ma wysokość 12,5 cm. Przy czako zamocowany jest z lewej strony pióropusz ze zwisającymi piórami o długości 22cm. Symbolizuje on miotełkę, którą dawniej górnicy używali do czyszczenia otworów strzałowych w masach skalnych. Pióropusze są różnorodne i zależą od zajmowanych stanowisk. Występują w następujących kolorach:

zielonym – dla grupy dystynkcyjnej generalnego dyrektora górnictwa oraz generalnego dyrektora górniczego,

białym – dla grupy dystynkcyjnej dyrektorów, inżynierów i techników górniczych,

czarnym – dla grupy dystynkcyjnej górników,

czzerwonym – dla członków orkiestry górniczej.

Stopnie górnicze oraz **honorowe szpady górnicze** stanowią wyróżnienia pracowników górnictwa oraz innych osób mających zasługi w tej dziedzinie. Są one nadawne raz w roku, podczas Dnia Górnika, który obchodzony jest 4 grudnia. Jedynie utrata publicznych praw i zakaz wykonywania zawodu górniczego pozbawia tego stopnia.

Stopnie górnicze:

- 1) generalny dyrektor górnictwa;
- 2) generalny dyrektor górnicy: I stopnia, II stopnia, III stopnia
- 3) generalny honorowy dyrektor górnicy;
- 4) dyrektor górnicy: I stopnia, II stopnia, III stopnia
- 5) inżynier górnicy: I stopnia, II stopnia, III stopnia
- 6) technik górnicy: I stopnia, II stopnia, III stopnia
- 7) górnik (I stopnia, II stopnia, III stopnia)

Honorowe szpady górnicze ozdobione są różnokolorowymi kwastami:

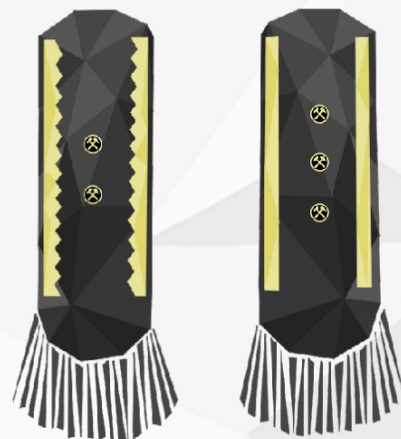
zielono–czarnymi z paskiem biało–czerwonym w przypadku osób z kierownictwa i z dozoru ruchu zakładu górniczego;

biało–czerwonymi z paskiem biało–czerwonym w przypadku poczty sztandarowego;

zielono–czarnymi z paskiem zielono–czarnym w przypadku górników.

Osobom z kierownictwa i dozoru oraz pracownikom górnictwa po nienagannym przepracowaniu 20 lat pod ziemią lub 30 lat na powierzchni, a także członkom organizacji zakładowych związków zawodowych i stowarzyszeń inżyniersko-technicznych może być nadany **honorowy kordzik górniczy**, który ma kwasty zielono-czarne z paskiem biało-czerwonym.

Honorową szpadę górniczą i honorowy kordzik górniczy nosi się wyłącznie przy galowym mundurze górniczym, zawieszane przy lewym boku.

Technik górniczy
(II stopnia)

Górnik
(I stopnia)

GALOWY MUNDUR GÓRNICZY

Święta Barbara - patronka górników

Górnicy dawniej rozpoczynali swój dzień pracy od modlitwy do swojej patronki – Św. Barbary. Dlaczego akurat Święta Barbara? Według podań była to piękna i mądra dziewczyna żyjącą na przełomie III i IV wieku. Barbara za namową swojego nauczyciela przyjęła chrzest przechodząc na chrześcijaństwo. Ojciec Barbary, Dioskur – gorliwy poganin, nie zaakceptował jej decyzji - uwięził ją w wieży i torturował. Gdy kary nie zadziałały wydał na nią karę śmierci. Mężczyzna dokonał na córce egzekucji ścięcia głowy mieczem. Jemu także została wymierzona sprawiedliwość - jak głosi legenda, uderzył w niego piorun. Patronat św. Barbary przyjęli górnicy na całym świecie. Jej obrazy oraz figury znajdują się w kopalniach, kościołach oraz domach górników. Jej święto obchodzone jest 4 grudnia - dzień ten zwany Barbórką jest dla górników dniem wolnym od pracy, przeznaczonym na wypoczynek oraz uczestnictwo w tradycyjnych uroczystościach z nim związanych.

Karczma Piwna i Comber Babski

Karczma piwna należy do corocznych, tradycyjnych, biesiadnych spotkań górników. Udział w karczmie biorą stare strzechy (zasłużeni gwarkowie) oraz zaproszeni goście. Przebieg imprezy odbywa się według ściśle ustalonego programu. W harmonogramie biesiady uwzględnione są konkurencje, podczas których uczestnicy mierzą się między innymi w dowcipie oraz sztuce oratorskiej. Rywalizacja przeplatana jest śpiewem oraz wspólną zabawą. Podczas karczmy górnicy mogą bez ponoszenia konsekwencji wyśmiać swoich kolegów, a nawet zwierzchników.

W kopalni pracują jednak nie tylko mężczyźni, ale również kobiety, które także zasługują na swoje święto. Comber Babski, podobnie jak karczma, odbywa się raz w roku i stanowi okazję do wspólnej zabawy i śpiewów. Na tą imprezę panowie mają bezapelacyjny zakaz wstępu, a to, co się podczas niej dzieje, pozostaje wyłączną tajemnicą pań.

Wspólną tradycją obu uroczystości są kufle, projektowane corocznie na każde z tych ważnych wydarzeń.

Jak zostać górnikiem?

Nie wystarczy zjechać w czeluści kopalni, aby zostać górnikiem. Adepti, zwani również lisami, podczas karczmy piwnej zdają egzamin. Jeśli wynik egzaminu jest pozytywny, lis otrzymuje zaszczyt skoku przez skórę, po czym pasowany jest na górnika. Skóra górnicza, nazywana również łata, stanowiła dawniej element wyposażenia górnika. Pracując w pozycji klęczącej, górnik podkładał sobie ją pod kolana, osłaniał plecy gdy ze stropu sączyła się woda, siedział na niej podczas przerwy na posiłek, a na koniec, po trudach pracy, otrzymywał na niej wypłatę.

Źródła:

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 września 2003 r. w sprawie stanowisk służbowych, stopni górniczych, wzorów mundurów górniczych i honorowej szpady górniczej.

Ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o stopniach górniczych, honorowych szpadach górniczych i mundurach górniczych.

http://www.kghm.pl/index.dhtml?category_id=328

<http://rudaslaska.com.pl/i,barborka---tradycje-symbole-i-legendy-gornicze,100,974591.html>

<http://www.kopalnia.pl/o-kopalni/kopalnia-wczoraj-i-dzis/tradycje-gornicze>

<http://sociolook.pl/2011/12/01/barborka-i-tradycje-z-nia-zwiazane>

http://www.stig.lublin.pl/tradycje_